

В УКРАЇНІ НАЙГІРШІ СПОЖИВЧІ НАСТРОЇ ЗА ОСТАННІ ВІСІМ РОКІВ

Прес-реліз Результати дослідження споживчих настроїв в Україні, спільного проекту компанії GfK Ukraine і Міжнародного центру перспективних досліджень

17 листопада 2008 року
www.icps.com.ua, www.gfk.ua

Контактна особа: Максим Борода, керівник проекту
тел. (044) 484-4400, e-mail: mboroda@icps.kiev.ua

Економічна криза болюче вдарила по споживчих настроях українців. В жовтні 2008 року це засвідчило падіння індексу споживчих настроїв (ІСН) на 26,6 пункту до значення 69,3, що вказує на надзвичайно песимістичні настрої більшості українців. Настільки низьким значення ІСН було лише на самому початку спостережень – влітку-восени 2000 року, тобто більш ніж вісім років тому. Що більше, вперше за всю історію спостережень опитування зафіксувало настільки значне погіршення споживчих настроїв.

Практично безпрецедентними в жовтні 2008 року були значення та динаміка усіх складових ІСН. Так, індекс поточного становища (ІПС) погіршив своє значення на 25,9 пункту до 72,6. При цьому, нижчими оцінки поточного становища українців були лише у 2000-2001 роках. Таке значне погіршення ІПС більшою мірою зумовлене надзвичайно негативними оцінками поточного особистого матеріального становища громадян України, на що вказує скорочення відповідного індексу (x1) на 24,7 пункту до значення 65,5. Не зважаючи на те, що українці ніколи не відрізнялись особливо оптимістичними оцінками стану власного добробуту, так низько вони його ще не оцінювали, починаючи з вересня 2000 року. Індекс схильності до споживання (x5), що зазвичай є більш волатильним ніж інші складові ІСН, навпаки поки що зберіг порівняно високе значення. І хоча його скорочення на 27,0 пункту до 79,6 вказує на те що переважна більшість українців не готові витратити гроші на великі купівлі, ще можна говорити про відносну високу купівельну спроможність частини населення України. Що більше, на тлі девальвації гривні та прискорення інфляційних процесів, для багатьох споживачів великі купівлі були спричинені спробами зберегти свої заощадження, придбавши за них товари тривалого використання.

Дані розширеного опитування вказують на те, що абсолютна більшість респондентів традиційно пов'язують погіршення свого матеріального становища в жовтні 2008 року з прискоренням інфляції. Серед причин неготовності українців робити великі купівлі у вересні-жовтні 2008 року найбільш розповсюдженими були брак грошей та ускладнений доступ до кредитів.

Індекс економічних очікувань восени 2008 року впав на 27,1 пункту до рекордно низького значення у 67,2. Тобто загалом економічна ситуація та перспективи України ще ніколи не оцінювались її громадянами настільки негативно. Особливо песимістичними були короткострокові очікування українців, на що вказує максимальне, серед усіх показників споживчих настроїв, скорочення відповідного індексу (x3) на 36,7 пункту до значення 54,1. Цікаво, що більшість громадян України очікує, що зміни у їхньому особистому матеріальному становищі будуть значно менш негативними, ніж в економічній ситуації в цілому. Це підтверджується динамікою індексу очікуваних змін особистого матеріального становища (x2), значення якого зменшилось на 26,0 пункту та становило 71,4.

Більш віддалені перспективи економіки України її громадяни оцінили дещо краще, проте також переважно песимістично: значення індексу очікуваного розвитку економіки країни впродовж найближчих п'яти років (x4) скоротилось на 18,7 пункту до 76,0. Причинами погіршення економічної ситуації, за даними розширеного опитування, більшість українців вважають прискорення інфляції та зростання безробіття, а також неефективну економічну політику, скорочення виробництва та політичну нестабільність.

Інфляційні очікування українців на тлі економічної та фінансової кризи майже не змінились – значення відповідного індексу (ІІО) у жовтні 2008 року погіршилось лише на 0,6 пункту і становило 186,5. Пояснити це можна тим, що інфляційні очікування громадян України і без того були дуже високими вже довгий час. Варто зазначити, за всі 8 років спостережень, значення ІІО коливались у відносно невеликому проміжку 170-190. Очікування щодо динаміки безробіття, що навпаки зазвичай є порівняно невисокими, в жовтні 2008 року значно погіршились, на що вказує зростання індексу ІОДБ на 34,8 пункту до значення 143,4. З огляду на скорочення виробництва, нещодавні масові звільнення в окремих секторах економіки, та невтішні економічні прогнози, такі очікування важко вважати надто песимістичними, проте вони суттєво випереджають реальну динаміку безробіття, яка за даними Державної служби зайнятості поки що практично не змінилась.

У вересні-жовтні 2008 року споживчі настрої погіршились та були песимістичними у всіх регіонах України. Найгіршими вони виявились на Сході, де сконцентровані підприємства галузей, що першими відчули на собі

наслідки економічної кризи. Відповідне значення ІСН скоротилось на 34,9 пункту до 59,2. Найбільш оптимістично налаштованими в жовтні 2008 року були кияни, для яких ІСН погіршився лише на 5,2 пункту до значення 85,8. Цікаво, що готовність мешканців Києва робити великі купівлі зберігається на нейтральному рівні. Що більше, у вересні-жовтні 2008 року значення відповідного індексу навіть покращилось на 1,6 пункту, та становило 100,0. Поясненням цього можуть бути спроби підтримати рівень споживання на ринках товарів тривалого користування шляхом різноманітних акцій та знижок. На тлі доволі високої купівельної спроможності киян, а також здешевлення гривні, такі дії ймовірно можуть привести до тимчасового зростання продажів окремих категорій товарів.

Погіршення споживчих настроїв в жовтні 2008 року було зафіксовано для всіх типів населених пунктів. Найнижче значення ІСН у 63,8 продемонстрували мешканці великих міст, а найвище – у 75,7 – мешканці міст середнього розміру. Так само песимістичними, споживчі у вересні-жовтні 2008 року, були для всіх груп громадян за віком і рівнем доходу. Цілком природно, що найбільшими оптимістами залишаються молоді та заможні українці, для яких значення ІСН становило 78,9 та 75,1 відповідно. Найгірші споживчі настрої традиційно продемонстрували люди літнього віку (ІСН 60,1), та громадяни з доходами нижчими за середні (ІСН 54,5).

Динаміка індексу споживчих настроїв в Україні

Місяць, рік	Індекс споживчих настроїв (ІСН)	Індекс поточного становища (ІПС)	Індекс економічних очікувань (ІЕО)	Індекс очікуваної динаміки безробіття (ІОДБ)	Індекс інфляційних очікувань (ІІО)	Індекс схильності до споживання (x5)
10'08	69,3	72,6	67,2	143,4	186,5	79,6
08'08	96,0	98,5	94,3	108,6	185,9	106,6
06'08	90,2	88,7	91,3	112,7	188,0	97,4
04'08	88,0	91,8	85,5	112,8	183,8	106,5
02'08	97,9	101,2	95,7	115,6	190,1	113,5
12'07	100,2	101,9	99,0	110,4	182,7	113,7
10'07	95,0	96,6	93,9	117,1	185,6	105,2
08'07	102,7	105,8	100,7	112,8	185,3	113,9
06'07	96,9	102,8	93,0	113,4	188,9	112,3
04'07	92,3	98,8	88,8	109,7	181,8	110
02'07	92,2	92,4	92,1	109,5	183,7	103,7
12'06	90,6	95,9	87,1	115,6	186,4	107,3
10'06	91,2	96,6	87,5	116,9	187,5	106,3
09'06	87,5	93,9	83,3	113,6	181,2	99,7
06'06	84,9	92,2	80,0	120,8	189,2	101,6
04'06	97,1	98,4	96,2	116,3	186,9	107,5
02'06	103,7	103,5	103,8	111,6	185,4	113,5
12'05	103,1	105,8	101,3	111,7	184,3	113,1
09'05	95,5	95,5	95,5	117,7	187,2	107,9
06'05	105,2	100,5	108,4	111,0	182,2	106,3
03'05	107,3	92,9	117,0	98,9	182,0	92,4
12'04	100,1	98,3	101,4	107,3	180,0	93,6
10'04	100,3	102,2	99,0	116,2	182,5	105,8
06'04	102,0	97,6	105,0	112,6	169,5	96,4
03'04	100,1	93,7	104,4	114,6	178,3	93,8

Джерела: GfK Ukraine, Міжнародний центр перспективних досліджень

Довідкова інформація

Польовий етап дослідження було проведено з 17 по 31 жовтня.

Індекс споживчих настроїв в Україні визначають на підставі вибіркового обстеження домашніх господарств країни. Під час дослідження опитують 1 000 осіб віком від 15 до 59 років. Населення віком 15–59 років, яке становить 61,3% усього населення України, вважають найактивнішою частиною споживачів. Вибірка репрезентативна за статтю та віком, враховує міське та сільське населення й величину населеного пункту. Статистичне відхилення не перевищує 3,2%.

Для визначення ІСН респондентам задають такі запитання:

1. Як змінилося матеріальне становище вашої сім'ї за останні шість місяців?
2. Як, на вашу думку, зміниться матеріальне становище вашої сім'ї впродовж наступних шести місяців?
3. Говорячи про економічну ситуацію в країні загалом, ви вважаєте, що наступні дванадцять місяців будуть для економіки країни сприятливим чи несприятливим часом?
4. Як ви охарактеризували б наступні п'ять років – як сприятливий чи несприятливий час для економіки країни?
5. Як ви гадаєте, тепер загалом сприятливий чи несприятливий час робити великі покупки для дому?

За кожним із цих запитань визначають відповідний індекс:

- індекс поточного особистого матеріального становища (x1);
- індекс очікуваних змін особистого матеріального становища (x2);
- індекс очікуваного розвитку економіки країни впродовж найближчого року (x3);
- індекс очікуваного розвитку економіки країни впродовж найближчих п'яти років (x4);
- індекс доцільності робити великі покупки (x5).

Значення індексу обчислюють таким способом: від частки позитивних відповідей віднімають частку негативних і до цієї різниці додають 100, щоб уникнути появи від'ємних величин. На підставі цих п'яти індексів визначають три сукупні індекси:

- індекс споживчих настроїв (ІСН) – середнє арифметичне індексів x1–x5;
- індекс поточного становища (ІПС) – середнє арифметичне індексів x1 і x5;
- індекс економічних очікувань (ІЕО) – середнє арифметичне індексів x2, x3, x4.

Значення індексів можуть змінюватися в межах від 0 до 200. Значення дорівнює 200 в тому разі, якщо всі громадяни позитивно оцінюють економічну ситуацію. Індекс дорівнює 100 тоді, коли частки позитивних і негативних оцінок однакові. Значення індексу менше 100 означає, що в суспільстві переважають негативні оцінки.

Для визначення індексу очікуваної динаміки безробіття (ІОДБ) та індексу інфляційних очікувань (ІО) респондентам задають такі запитання:

1. Як ви вважаєте, упродовж найближчих дванадцяти місяців безробітних (людей, які не мають роботи й шукають її) буде більше, приблизно стільки само чи менше, ніж тепер?
2. Як, на вашу думку, змінюватимуться ціни на основні споживчі товари та послуги впродовж найближчих одного–двох місяців?

Значення ІОДБ та ІО обчислюють таким способом: від частки відповідей, що свідчать про зростання безробіття (інфляції), віднімають частку відповідей, що свідчать про зменшення безробіття (інфляції), і до цієї різниці додають 100, щоб уникнути появи від'ємних величин. Значення цих індексів можуть змінюватися в межах від 0 до 200. Наприклад, значення індексу дорівнює 200, якщо всі громадяни передбачають зростання безробіття (інфляції).

GfK Ukraine – українська дослідницька компанія, яка пропонує повний перелік послуг з опитувань і досліджень ринків в Україні, Молдові та Білорусі. GfK Ukraine входить до міжнародної дослідницької мережі GfK Group – четвертої за розмірами дослідницької групи у світі. GfK Group об'єднує 115 компаній у більше ніж 100 країнах світу.

Міжнародний центр перспективних досліджень – незалежна неприбуткова дослідницька організація, головна мета якої – інтелектуальне забезпечення процесу ухвалення політичних рішень в Україні.